

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
„УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ”
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА РОМАНСЬКИХ МОВ ТА ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Швед Е.В. Яцків О.М.

ФОНЕТИКА
ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ

Методичні розробки для студентів-біологів

Ужгород – 2023

УДК 811.124'342 (076)
Я-93

Фонетика латинської мови. Методичні розробки для студентів-біологів. / Укл. Швед Е.В., Яцків О.М. – Ужгород: УжНУ, 2023. – 24 с.

Рецензент

Кікало А.В., кандидат філологічних наук, доцент кафедри романських мов та зарубіжної літератури

Затверджено на засіданні кафедри романських мов та зарубіжної літератури, протокол № 7 від 24.04.23 р.

Затверджено Вченою радою факультету іноземної філології Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет», протокол № 3 від 04.05.23 р.

ЗМІСТ

ЗМІСТ.....	3
Пояснювальна записка	4
Перелік практичних навичок	4
Латинський алфавіт	5
Вимова голосних (Vocales)	6
Сполучення голосних (Diphthongi)	8
Вимова приголосних (Consonantes)	9
Сполучення приголосних.....	11
Поділ на склади	13
Наголос	14
Велика буква в біологічній термінології.....	16
Транслітерація українських букв латинським алфавітом.....	17
Вправи	18
Питання для самоконтролю	22
Список рекомендованої літератури	24

Пояснювальна записка.

Завдання пропонованих “Методичних розробок” – полегшити студентам-біологам самостійно засвоїти розділ “Фонетика”.

Методичні розробки містять латинський алфавіт, виклад фонетики латинської мови, транслітерацію українських букв латинським алфавітом, перелік практичних навичок, вправи для закріплення, питання для самоконтролю, а також список рекомендованої літератури.

Перелік практичних навичок

У результаті опрацювання розділу латинської мови “Фонетика” студент-біолог повинен володіти такими практичними навичками:

- Правильно відображати на письмі звуки латинського алфавіту у латинізованих біологічних термінах.
- Вільно читати латинську біологічну номенклатуру.
- Застосовувати алфавіт у роботі зі словником.

Латинський алфавіт

У латинському алфавіті 24 букви, але в сучасній науковій біологічній номенклатурі вживаються 26 букви:

Великі букви	Малі букви	Назва	Вимова
A	a	а	а
B	b	бе	б
C	c	це	ц, к
D	d	де	д
E	e	е	е
F	f	еф	ф
G	g	ге	г
H	h	га	г
I	i	і	і, й
K	k	ка	к
L	l	ель	ль
M	m	ем	м
N	n	ен	н
O	o	о	о
P	p	пе	п
Q	q	ку	к
R	r	ер	р
S	s	ес	с, з
T	t	те	т
U	u	у	у
V	v	ве	в
X	x	ікс	кс, кз
Y	y	іпсилон	і
Z	z	зета	з, ц

Вимова голосних (Vocāles)

В латинській мові є шість голосних букв, які передають дванадцять звуків (шість довгих і шість коротких) **a, e, i, o, u, y**.

Букви **a, e, o, u** вимовляються як відповідні звуки української мови. Наприклад:

natura (натúра) - природа,

ego (éго) - я.

Буква **i** служить для позначення голосного або приголосного звука. В першому випадку вона вимовляється як [i]. Наприклад:

vita (віта) – життя.

В другому – як [й]. Буква **i** вимовляється як приголосний звук, якщо стоїть на початку слова або складу перед голосним.

Наприклад:

iam (ям) – вже,

maior (ма́йор) – більший.

Але у сучасній біологічній термінології здебільшого в цьому положенні вживається буква **j***. Отже,:

jam (ям) – вже,

maior (ма́йор) – більший.

Не пишеться буква **j** тільки в словах, запозичених із грецької мови, наприклад: *iódum* (іодум) – йод (з грецького *iódes* – фіолетовий), і в усіх складних словах з коренем *-iod-*, наприклад: *iodoformium* (йодофо́рміум) – йодоформ, а також, коли буква **i** є з'єднувальною голосною в складених словах, наприклад: *cune-i-folius* (кунеіфо́ліус) – клинолистий, і в кінцевих елементах *-o-ídes*; *-oídeus*, *-a*, *-um* (подібний): *scaph-o-ídeus* – човникоподібний.

* Букви **J, j** – у класичній латині не було. В епоху Відродження її ввів у латинський алфавіт гуманіст Petrus Ramus (1515-1572) і вона поступово витіснила **i** як приголосний звук у вищезгаданих позиціях.

disc-o-ideus, -a, um (дискоїдеус) – дисковидний.

Буква у запозичена зі старогрецького алфавіту і вживається в словах грецького походження, в яких писалася грецька бука [υ] . Вона вимовляється як [i]. Наприклад:

hydor (гідор) – вода,

amylum (амілюм) – крохмаль.

Примітка. Для того щоб полегшити запам'ятовування слів грецького походження, в яких пишеться буква іпсилон, слід запам'ятати написання і значення деяких грецьких префіксів і коренів, які часто вживаються в науковій термінології.

Префікси грецького походження з літерою у:

dys- *розлад функції*: dystonía (дістонія) – порушення тону, dyskinesía (діскінезія) – розлад рухів, координації;

hyper- *над, понад, вище норми*: hypermatúrus (гіперматурус) – перезрілий;

hypo- *під, нижче, менше норми*: hyponeúrus (гіпоневрус) – майже без жилок;

syn-, sym- *з, разом, з'єднання*: symbiósisis (сімбіозіс) – співжиття, sýnthesis (сінтезіс) – поєднання;

Корені грецького походження з літерою у:

cycl(o)- *коло, цикл*: encyclopaedía (енціклопедія) – енциклопедія (буквально – коло знань);

cyst- *міхур*: cysticércus (цістіцеркус) – цистіцерк (личинка, цистод);

cyt(o)- *клітина*: cytología (цітологія) – вчення про будову, розвиток, функції клітин;

hydr-(o)- *вода*: Hydrogénium (Гідрогеніум) – водень;

mys-, myc- *гриб, грибок*: mysótrophus (мікотрофус) – мікотрофний, який живиться з допомогою грибів;

my(o)- *м'яз*: myológia (міолógія) – наука про м'язи;
oxy- *кислий, гострий*: Oxugénium (Оксігéніум) – кисень;
phyll-, -phyllus *листок*: phyllogénesis (філлогéнезіс) – утворення листків, polyphýllus (поліфіллюс) – багатолістий;
phys-, phýsio- *природа*: physiognósticus (фізіогностікус) – природознавчий;
phyt(o)- *рослина*: phytóphagus (фітофагус) – рослиноїдний;
poly- *багато*: polygónum (полігónум) – багатокутний;
-yl- *речовина, матерія*: суфікс у назвах вуглеводневих та кислотних радикалів: Methýlium (Метіліум) – метил.

Сполучення голосних (Diphthongi)

Дифтонг – це складний голосний звук, який складається з двох елементів, що утворюють один склад. В латинській мові є чотири дифтонги: **ae, oe, au, eu**.

ae – [e] aestivus (естівус) – літний,
oe – [e] Foeniculum (фенікулюм) – фенхель,
au – [ав] aurum (áврум) – золото,
eu – [ев] Eucalyptus (евкаліптус) – евкаліпт*.

Іноді сполучення **ae, oe** не утворюють дифтонг, тому голосні повинні вимовлятися окремо. В такому випадку над буквою **e** стоїть горизонтальна риска або двокрапка. Наприклад:

Aloē (áлоє) – алоє,
aēr (áер) – повітря.

* У словах, які закінчуються на -e-us-, -e-um- сполучення -eu- не є дифтонгом, тому що букви належать до різних складів :
lu-te-us – жовтий, Hor-de-um – ячмінь.

Вимова приголосних (Consonantes)

Більшість латинських приголосних вимовляються як відповідні звуки української мови, але деякі мають варіативності у читанні, тому розглянемо лише такі приголосні.

Буква **c** вимовляється двояко: 1) **c** – [ц], якщо стоїть перед звуками [e] та [i]. Наприклад:

centum (це́нтум) – сто,
caesus (це́зус) – опалий,
citus (ці́тус) – швидкий,
cytos (ці́тос) – клітина.

2) **c** – [к], якщо стоїть перед буквами **a**, **o**, **u**, дифтонгом **au**, перед приголосними, а також в кінці слова. Наприклад:

cor (ко́р) – серце,
caute (ка́вте) – обережно,
cuprum (ку́прум) – мідь,
crista (крі́ста) – гребінь,
lās (ля́к) – молоко.

Буква **g** вимовляється як українська буква [г]. Наприклад:

gemma (ге́мма) – брунька,
gutta (гу́тта) – крапля.

Буква **h** відповідає українській букві г. Наприклад:

homo (го́мо) – людина,
herba (ге́рба) – трава.

Буква **k** в класичній латинській мові вживалася тільки в таких словах.

Karthago (Картáго) – Карфаген,
Kalendae (Калéнде) – календи, перший день місяця,
Kaeso (Кéзо) – Кезон, чоловіче ім'я,

а також в словах не латинського походження, переважно грецького або арабського, наприклад:

Kalium (ка́ліум) – калій (*араб.*),
Kalanchœ (каланхое) – каланхоє (*гр.*),
skeleton (скéлєтон) – скелет (*гр.*),

а також пишеться у сучасних прізвищах та іменах:

Kóhut (Кóгут) – Когут.

Буква **l** вимовляється м'яко. Наприклад:

lamina (ляміна) – пластина,
locus (льóкус) – місце.

Буква **q** самостійно не вживається, а тільки в поєднанні з буквою **u** і вимовляється [**кв**]. Наприклад:

aqua (áква) – вода,
Quercus (квéркус) – дуб,
quadratum (квадрáтум) – чотирикутник, квадрат.

Буква **s** вимовляється як [**с**], але, якщо вона стоїть між голосними, а також в поєднанні з буквами **m** та **n**, то вимовляється як [**з**]. Наприклад:

sol (сóль) – сонце,
sal (сáль) – сіль,
Rosa (рóза) – троянда,
plasma (плáзма) – плазма крові,
mensis (мéнзіс) – місяць;

У складних словах буква **s** вимовляється так, як він вимовляється до словоскладання. Наприклад:

chromosóma (хромосóма) – хромосома (chrómo+sóma).

Буква **x** запозичена з старогрецького алфавіту, вимовляється [**кс**]. Наприклад:

radix (рáдікс) – корінь,

а між голосними, якщо друга з них наголошена, то вимовляється як [кз]. Наприклад:

exemplar (екзёмпляр) – приклад, зразок.

Буква **z** також запозичена з старогрецького алфавіту, вимовляється [дз], [з], а в словах не грецького походження, як [ц]. Наприклад:

Oryza (орідза) – рис,

zona (зона) – пояс, зона,

zincum (цінкум) – цинк (нім.).

Примітка: У біологічній номенклатурі вживається також буква **w** (дубль «в»). Вона появилася пізніше в словах нелатинського походження, у власних іменах, прізвищах та географічних назвах, вимовляється [в]. Наприклад:

Woroniv (Воронів) – Воронів,

Avena wiestii (авена вієстії) – овес Вієста.

Сполучення приголосних

В латинській мові є ряд буквосполучень запозичених із старогрецької мови. Наприклад:

ch – [x] – Chamomilla (хамомілля) – ромашка,

chorda (хорда) – струна, хорда;

ph – [ф] – phosphorus (фосфорус) – фосфор,

phyllum (філлюм) – листок;

th – [т] – thea (теа) – чай,

Mentha (мента) – м'ята;

rh – [р] – rhizoma (різома) – кореневище,

Rheum (реум) – ревінь.

Примітка: Сполучення літер **sch** вимовляється дwoяко: 1) під впливом німецької мови у науковій термінології іноді вимовляють як **ш**, наприклад: Schizándra (Шіzáндра) – лимонник; 2) згідно з нормою латинської та грецької вимови можна вимовляти як **сх**: Схізандра.

Буквосполучення **ngu** вимовляється як [нгв]. Наприклад:

unguis (у́нгвіс) – ніготь,

sanguis (са́нгвіс) – кров,

але перед приголосними вимовляється як **нгу**. Наприклад:

angulus (а́нгулюс) – кут.

Буквосполучення **ti** перед голосними вимовляється [ці].

Наприклад:

solutio (солюціо) – розчин,

spatium (спа́ціум) – простір.

Але, якщо це буквосполучення поєднується з буквами **s, t, x**, а також у словах грецького походження, коли на цей склад падає наголос, то вимовляється [ті]. Наприклад:

ostium (о́стіум) – вхід, отвір,

míxtio (мі́кстіо) – змішую.

Буквосполучення **su** вимовляються [св], якщо утворює з наступним голосним один склад. Наприклад:

suillus (сві́ллюс) – свинний,

consuetudo (консве́тудо) – звичка.

Якщо ж не утворює один склад, то вимовляється як пишеться.

Наприклад:

suus (су́ус) – свій.

Поділ на склади

Число складів відповідає числу голосних звуків. Склади бувають відкриті і закриті

Відкритим називається склад, якщо закінчується на голосний звук: su-tú-ga (шов).

Закритим називається склад, що якщо закінчується на приголосний звук: ex-trás-tum (екстракт, витяжка).

Слова діляться на склади:

- 1) між двома голосними: Ró-a (тонконіг);
- 2) між голосним або дифтонгом та поодиноким приголосним, який головним чином належить до наступного складу: Ró-sa (троянда), in-fé-gi-og (нижній), саú-sa (причина);
- 3) виділяються префікси та суфікси: sub-lin-guá-lis (підязиковий), rí-l-ul-a (кулька);
- 4) всередині групи приголосних:
 - а) між двома приголосними: plán-ta (рослина);
 - б) у групі з трьох приголосних – звичайно перед останнім приголосним: fúnc-ti-o (функція);
- 5) перед сполученням muta cum liquida: vér-te-bra (хребець), ex-tré-mi-tas (кінцівка)
- б) перед сполученнями qu, su, ngu: á-qua (вода).

Склади в латинській мові бувають довгі або короткі за природою і за положенням. Довгота складу позначається знаком довготи над голосною (̄), короткість – знаком короткості (˘):

a-mā-gus (гіркий), A-quī-la (орел). Відкритий склад з коротким голосним – короткий. Всі інші склади довгі навіть закритий склад з коротким голосним є довгим за положенням.

Наголос

Наголос ніколи не падає на перший склад. Він падає на другий склад, якщо цей склад довгий. Якщо ж другий склад короткий, то наголос переходить на третій склад.

Примітка: в латинській мові склади рахуються від кінця слова.

Голосний другого складу може бути довгий за природою і за положенням.

Довгота за природою (syllāba natūra longa):

1) якщо склад містить дифтонг. Наприклад:

Cratāegus (кратéгус) – глід,

Altāea (алтéа) – алтея,

brevicāudus (бревіка́вдус) – короткохвостий.

2) суфікси **-āt, -ūt, -ār, -ūr, -ōs, -āl, -īn** завжди довгі.

Наприклад:

natūra (натúра) – природа,

vulgāris (вульгáріс) – звичайний,

canīnus (кані́нус) – собачий.

Довгота за положенням (syllāba positiōne longa):

1) якщо після голосного другого складу слідує дві і більше приголосних. Наприклад:

colūmna (колю́мна) – стовп, хребет,

insēctum (інсéктум) – комаха.

2) якщо після голосного другого складу слідує подвійні приголосні **x** та **z**. Наприклад:

reflēxus (рефлéксус) – вигин, поворот,

Ogŷza (орі́дза) – рис.

Голосний другого складу від кінця також буде короткий за природою і за положенням:

Короткість за природою (syllāba natūra brevis):

1) якщо містить зменшувальні суфікси **-ŭl-, -ŏl-, -bīl-**.

Наприклад:

granŭlum (грáнулюм) – зернятко,

solubīlis (солю́біліс) – розчинний,

Viŏla (віоля) – фіалка.

2) суфікси **-ŭc-, -ŭd-, -ŭt-** у прикметниках на **-us, -a, -um**, а також суфікс **-īl-** у прикметниках на **-is, -e** короткі за природою. Наприклад:

fluīdus (флюї́дус) – рідкий,

aethylicus (етілі́кус) – етиловий,

composītus (компо́зітус) – складний,

fragīlis (фрагі́ліс) – крихкий.

Короткість за положенням (syllāba positīōne brevis):

1) буквосполучення **ch, ph, th, rh** позначають один звук, тому не подовжують голосний другого складу. Наприклад:

philosŏphus (фільо́зофус) – філософ,

stomāchus (сто́махус) – стравохід,

але Arachis (ара́хіс) – арахіс.

2) сполучення німих звуків (**b, c, d, g, p, t**) з плавними (**r, l**) (*muta cum liquida*) не подовжує голосний другого складу. Наприклад:

Ephēdra (Е́федра) – хвойник,

multīplex (му́льтиплекс) – складний.

3) голосний перед голосним завжди короткий. Наприклад:

folīum (фо́ліум) – листок,

vidēo (відео) – дивлюся,

carīes (ка́рієс) – гниття.

4) голосний перед буквою **h** також є короткий. Наприклад:

sóntrāho (кóнтраго) – стягую,

éxtrāho (éкстраго) – витягую.

Примітка: Наведеним вище правилам не завжди підлягають слова грецького походження та слова, запозичені з інших мов. Наприклад:

Cacáo (какáo) – какао,

gigánteus (гігáнтеус) – гігантський.

Велика буква в біологічній термінології

У латинській мові велика буква вживається на початку речення, а також з великої букви пишуться:

- власні імена:

Carólus Linnaéus (Карл Лінней),

Aristotēles (Арістотель),

Caesar (Цезар);

- географічні назви та назви народів, місяців і похідні від них
прикметники і прислівники:

Ukraīna (Україна),

Roma (Рим),

Romānus (римський),

Latīnus (латинський),

Latīne (по-латині),

Ianuarius (січень);

- у біологічній номенклатурі родові назви та назви сімей рослин
та тварин:

Chamomilla (ромашка),

Quercus (дуб),

Ciconia (лелека);

- назви хімічних елементів:

Calcium (кальцій),

Kalium (калій).

Транслітерація українських букв латинським алфавітом

Українські Букви	Латинські букви та буквосполучення	Приклади
А а	A a	Abramiv – Абрамів
Б б	B b	Bobryk – Бобрик
В в	V v	Vavilov – Вавілов
	W w	Winogradow – Виноградов
Г г	G g	Gdan's'kuj – Гданський
Г г	H h	Horyn' – Горинь
Д д	D d	Dubiv – Дубів
Е е	E e	Eduard – Едуард
Є є	J e	Jepifaniv – Єпіфанів
Ж ж	Zh	Uzhhorod – Ужгород
З з	Z z	Zerov – Зеров
И и	Y y	Volynicus – волинський
І і	I i	Ivaniv – Іванів
Ї ї	Ji	Jiszak – Їжак
Й й	J j	Bojko – Бойко
	Y y (у кінці прізвищ)	Sosnowsky – Сосновський
К к	K k	Komarno – Комарно
Л л	L l	Lavrenko – Лавренко
М м	M m	Medwedenko – Медведенко
Н н	N n	Nosenko – Носенко
О о	O o	Orlyk – Орлик
П п	P p	Poltava – Полтава
Р р	R r	Romaniv – Романів
С с	S s	Sulym – Сулим
Т т	T t	Taras – Тарас
У у	U u	Udoenko – Удовенко
Ф ф	F f	Fastiv – Фастів
	ph	Timopheev – Тимофеев
Х х	ch	Chochlenko – Хохленко
Ц ц	tz (tc)	donetzicus – донецький
Ч ч	tsch	Gontschar – Гончар
	tch	Tchernenko – Черненко
	cz	Czernivtzi – Черепаня
Ш ш	sh	Galushko – Галушко
	sch	Petryschyn – Петришин
Щ щ	shcz	Washczenko – Ващенко
	stsch	Syreistschikov – Сирейщиков
	schtsch	Mischtschenko – Міщенко
Ю ю	ju	Jurtschenko – Юрченко
Я я	ja	Jakovenko – Яковенко
Ь ь	'	L'viv – Львів

Вправи

1. Прочитайте слова, поясніть вимову голосних:

Ápis, Álnus, ála, ácus, ánimal, Brássica, Béta, térra, línea, índex, májor, majális, Juniperus, Pópulus, flós, óptimus, córpus, mánus, lúna, Pínus, Tilia, hýdor, Hydrogenium.

2. Прочитайте слова, поясніть вимову дифтонгів:

aestívus, autúmnuš, aéter, áër, áuris, amoéba, oecológicus, lagoéna, auxílium, Európa, Eucalýptus, áëreus, aequális, Foenículus, Graécia, Kalanchoë, caédes, aurícula, audítus, oeconómia, praémium, neuter.

3. Прочитайте слова, поясніть вимову приголосних:

arenósus, álbun, bácca, bacíllus, botánica, hérba, Caméllus, céntun, cíto, básis, bíceps, dormíre, gémma, fácies, genus, humánuš, Orýza, Cýprus, dóctor, cáput, mel, caúsa, Belladónna, colónia, génuš, Férrun, Káliun, níger, gústus, inséctun, críticus, Rósa, cultúra, dic, hómo, hórtus, grámma, grátis, gráduš, áqua, Kaléndae, Argéntun, hónor, lac, nášus, coróna, procéssus, vása, officinális, cásus, exémpular, nómen, dómuš, colléga, zóna, Bétula, organíšmuš, pýramis, máximuš, vídeo, rádix, vállun, níhil, lacúna, soláris, plantáre, últimun, revíšio, succéssio, xenodóchiun, valetúdo, vértebra, zygomáticus, ápex, lux, fónuš, víta.

4. Поясніть вимову буквосполучень:

chórda, Méntha, chromosóma, cóncha, amphíbia, phýlum, língua, béstia, nátio, psychológia, diaphrágma, scholásticus, suádeo, rhýtmicus, Théa, labyrinthus, sánquís, imitátio, chárta, únguis, opposítio, míxtio, illuminátio, collóquiuun, sanguinális, lustrátio, consuetúdo, óstiuun, quadrátus, quídquid, Quércus, thórax, propínquus, Équus, substántia,

schéma, líquidus, rhizóma, nýmpha, phárynх, xenodóchium, phtísicus, xírhoídeus, rhómbicus, suíllus, Chloróphyta, Hydróphilus.

5. Напишіть латинськими буквами слова (зразок виконання: ротундус – rotundus, пектораліс – pectoralis):

аква, бестія, радікс, ціто, кавум, назус, холе, сангвіс, нутрікс, кваттуор, свадео, дозус, суус, націо, квадратус, свеско, раціо, обліквус, екстрактум, узус, лекс, лінгва, саль, аер, аврікуля, ісхіас, кортекс, якто, екземпляр, цера, хронікус, папавер, гуманус, ваза, кавзаліс, агрікультура, кріста, коквере, авріс, іодум, вена, кверкус, квінкве, схема, свавіс, церебеллюм, конха, назаліс, окціпут, цітус, кортекс, ляміна, нукс, окулюс, квантум, токсікус, януаріус, Європа, харта, брахіум, кавза, цементум, коквере, аврум, візус, мускулюс.

6. Прочитайте латинські слова, зробіть транслітерацію їх за допомогою букв українського алфавіту (зразок виконання: curatio – кураціо, iucundus – юкундус):

flos, basis, cellula, autumnalis, hortus, silva, juvenis, ovum, caudatus, atmosphaera, confixus, frequenter, hibernalis, effectus, incautus, gaster, majus, cornu, reliquus, thermae, vehemens, vectigal, multiplex, tuberculum, curriculum, charta, sphaera, significatio, species, Laurus, gravis, radius, effectus, proximus, symptoma, quotannis, gelatinosus, ventriculus, chromatophorum.

7. Визначіть довготу або короткість другого складу, поставте наголос:

atmosphæra, fibrosus, diæta, Urtica, facies, processus, felleus, Viola, gangraena, extraho, tenebra, elementum, globulus, silvestris, Oryza, cellulae, quadruplex, sudorifer, rotundus, reflexus, tuberculum, positio, labyrinthus, vulgaris, monolithus, circulus, contraho, sentio,

argumentum, verticalis, sagitta, complexus, video, semestris, substantia, naturalis, musculus, mineralis, amoeba, stomachus.

8. Прочитайте латинські слова і поясніть, якими правилами ви користувалися при постановці наголосу:

bes-ti-a, A-do-xa, se-cun-dus, ae-the-re-us, ae-ter-nus, an-ti-quus, spa-ti-um, fi-li-a, ja-nu-a, in-te-gu-men-tum, prae-mi-um, tri-um-phus, ho-nes-tus, pro-pin-quus, va-lī-dus, pu-el-la, aes-tī-vus, hu-mā-nus, a-rē-na, col-lē-ga, la-by-rin-thus, po-ē-ta, ma-chī-na, A-quī-la, a-mī-ca, di-ae-ta, can-dī-dus, oc-cī-do, oc-cī-do, per-sō-na, in-cō-la, bro-mīd-um, a-tō-mus, no-bīl-is, ta-bū-la, ac-cū-so, cir-cū-lus, e-dū-co, e-dū-co, squa-mōs-us, o-vo-i-de-us, prae-si-di-um, ad-ver-bi-um, par-ti-ci-pi-um, in-stru-men-tum, ma-jus, bi-bli-o-thē-ca, au-ri-cūl-a, ar-gu-men-tum, ca-nī-nus.

9. Прочитайте, дотримуючись правил вимови та наголошення, такі ботанічні та зоологічні назви:

Allium cepa	цибуля звичайна
Apis mellifera	бджола медоносна
Avena sativa	овес звичайний
Acer platanoïdes	клен гостролистий
Aegopodium podagraria	ялиця звичайна
Beta vulgaris	буряк звичайний
Betula pendula	береза бородавчаста
Camelus bactrianus	верблюд двогорбий
Chelidonium majus	чистотіл звичайний
Crataegus oxyacantha	глід колючий
Crocodylus niloticus	крокодил нільський
Hepatica nobilis	печіночниця звичайна
Hedrometra stagnorum	водомірка ставкова
Paravespula rufa	оса руда
Phaseolus vulgaris	квасоля звичайна
Picus canus	дятел сивий
Salix alba	верба біла
Tilia cordata	липа дрібнолиста

10. Прочитайте студентський гімн:

“Gaudeamus”.

Gaudeamus ig̃itur,
Iuvēnes dum sumus!
Post iucundam iuventutem,
Post molestam senectutem
Nos habēbit humus.

Vita nostra brevis est,
Brevi finiētur.
Venit mors velocīter,
Rapit nos atrocīter,
Nemīni parcētur.

Vivat academia,
Vivant professores!
Vivat membrum quodlibet,
Vivant membra quaelibet,
Semper sint in flore!

Vivant omnes virgīnes,
Gracīles, formosae!
Vivant et mulieres,
Tenērae, amabīles,
Bonae, laboriosae.

Vivat et respublica,
Et qui illam regit!
Vivat nostra civitas,
Maecenatum caritas,
Quae nos hic protegit.

Pereat tristitia,
Pereant dolores.
Pereat diabolus,
Quivis antiburschius
Atque irrisores!

Питання для самоконтролю

1. З кількох літер складається класичний латинський алфавіт?
2. Перечислити латинські букви в алфавітному порядку.
3. Назвати голосні букви.
4. Назвати приголосні букви.
5. Скільки в латинській мові є дифтонгів і як вони вимовляються?
6. Який ставиться знак для позначення роздільної вимови дифтонгів?
7. Як вимовляється голосний **i**? Навести приклади.
8. Як вимовляється літера **c**? Навести приклади.
9. Коли появилася в латинському алфавіті буква **j** і який звук вона позначає?
10. У якому випадку буква **i** вимовляється як українське [й]?
11. У сполученні з яким голосним вживається приголосний **q**?
12. У якому положенні приголосний **s** вимовляється як українське [з]?
13. Які з букв вживаються лише у словах запозичених із старогрецької мови?
14. У якому положенні приголосний **x** вимовляється як українське [кз]?
15. Як вимовляється буква **w** і де вона вживається?
16. Як читаються буквосполучення **ch, ph, th, rh**?
17. Як читаються буквосполучення **ngu, su** та **qu**? Навести приклади.
18. Як читається склад **ti**?
19. Які буквосполучення вживаються у словах грецького походження?

20. Які приголосні в інтервокальній позиції змінюють свою вимову?
21. На яких складах у латинських словах може стояти наголос?
22. Якими надрядковими знаками позначається природна довгота і короткість складів?
23. Коли другий склад від кінця є довгим за природою?
24. Коли другий склад від кінця є довгим за положенням?
25. Коли другий склад від кінця є коротким за природою?
26. Коли другий склад від кінця є коротким за положенням?
27. Чи завжди другий склад від кінця є довгим, якщо після нього слідує два приголосні?
28. Довгота або короткість якого складу має значення для правильного наголошування слів?
29. Як наголошуються слова, запозичені з інших мов?
30. Як вживається велика буква у біологічній номенклатурі?

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Закалюжний М.М. Латинська мова: Підручник для студентів біологічних спеціальностей вищих навчальних закладів. Київ: Либідь, 2003. 368с.
2. Балалаєва О.Ю., Вакулик І.І Латинська мова та основи біологічної термінології: Навчальний посібник. Київ, 2010. 324с.
3. Орлова Н.В. Біологічна латина: Навчально-методичний посібник для студентів біологічних факультетів вищих учбових закладів. Черкаси, 2001. 208с.
4. Ревак Н.Г., Сулим В.Т., Назаренко О.Ю. Латинська мова та основи біологічної термінології. Львів, ЛНУ імені Івана Франка, 2014. 406с.

Додаткова

5. Шовковий В.М. Латинська мова для агробіологів: Метод. посібник для студентів агробіологічного профілю. Київ: НАУ, 2001. 180с.
6. Луговська І.Б. Латинська мова: Навч.-метод. посібник для студентів агрономічного факультету. – Кам'янець-Подільський: Абетка, 2003. – 24 с.
7. Шибінська Т.А. Латинська мова: Навч. посібник для студентів біологічних спеціальностей. – Житомир: Льонок, 2003. – 120 с.
8. Чопик В.І., Єна А.В. Латинська ботанічна номенклатура: Навч. посібник. – К.: РВЦ Київський університет, 1997. – 57 с.